

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра української, іноземних мов та перекладу

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«Вступ до мовознавства»
на 2023/2024 навчальний рік

Курс та семестр вивчення	1 курс, 1 семестр
Освітня програма/спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Спеціальність	035 Філологія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Ступінь вищої освіти	бакалавр

ПІБ НПП, який викладає навчальну дисципліну,
науковий ступінь і вчене звання,
посада

Бобух Надія Миколаївна,
д. філол. н., професор,
завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу

Контактний телефон	+38-050-616-48-27
Електронна адреса	bobukh2017@gmail.com
Розклад навчальних занять	http://schedule.puet.edu.ua/
Консультації	он-лайн: електронною поштою за розкладом http://www.im.puet.edu.ua/ вкладка Студентів
Сторінка дистанційного курсу	https://el.puet.edu.ua/

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Ознайомити майбутніх фахівців з основними відомостями із загального мовознавства (що таке мова, яка її будова, основні лінгвістичні поняття й терміни тощо) та основами теорії мови; розвинути вміння осмислено підходити до вивчення мовних явищ.
Тривалість	4 кредити ЄКТС / 120 годин (лекції – 12 год., практичні заняття – 36 год., самостійна робота – 72 год.).
Форми та методи навчання	Лекції та практичні заняття в аудиторії, самостійна робота поза розкладом. Пояснювально-ілюстративний метод; проблемний метод; метод інтерактивного навчання; метод контролю.
Система поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи; поточна модульна робота. Підсумковий контроль: екзамен.
Базові знання	Наявність ґрунтовних знань з української мови, набутих у школі.
Мова викладання	Українська

**Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна,
програмні результати навчання**

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<ul style="list-style-type: none"> Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати (ПР-2). Організувати процес свого навчання й самоосвіти (ПР-3). 	<ul style="list-style-type: none"> Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК-5). Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-6). Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-10). Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ (СК-1).

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<ul style="list-style-type: none"> Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють (ПР-12). Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності (ПР-16). 	<ul style="list-style-type: none"> Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні (СК-2). Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації) (СК-7). Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань (СК-8).

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи в розрізі тем
Модуль 1. Загальні питання мовознавства		
Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Підготувати повідомлення на теми: «Зв'язки мовознавства з суспільними та природничими науками», «Методики структурного методу».
Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Довести, що мова є суспільним, а не біологічним чи психічним явищем. Обґрунтувати, які одиниці мови можна вважати знаком.
Тема 1.3. Походження й розвиток мови	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Навести гіпотези походження мови.
Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Підготувати презентацію мови (за вибором).
Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Визначити, з якою акустичною властивістю пов'язано розрізнення таких пар слів: вікно – підвіконня; довкола – довкілля; кінь – кіннота; sheep (вівця) – ship (корабель); leap (стрибок) – lip (губа); seat (стілець) – sit (сидіти).
Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Придумати 5 речень із емпатичним наголосом, пояснити засіб його вираження.
Тема 1.7. Фонетичні процеси	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Схарактеризувати комбінаторні зміни звуків у словах: просьба, вокзал, отже, з печі, нігті, розкіш, безшумно, у книжці, світ, цвях, чесний, срібло, ведмідь, верблюд, тижня.
Тема 1.8. Орфоспія. Транскрипція й транслітерація	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Записати слова фонетичною транскрипцією: навчається, користується, вітчизна, український, багатство, принісши, ручці, зважся, книжці, умивася, квітчати, зшити, навесні.
Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Визначити, за якими ознаками протиставлені фонemi: укр.: <o> – <e>, <o> – <i>, <б> – <н>, <з> – <к>, <дж> – <ч>; англ.: <i: > – <u>, <æ > – <ɑ: >, <s> – <p>, <ð > – <d>, <θ > – <z >.
Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи; поточна модульна робота.	Визначити, за яким принципом орфографії пишуться подані слова: сфотографувати, сказати, обласний, серце, щасливий, празький, гарячий, чорний.

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи в розрізі тем
Модуль 2. Структурні рівні й одиниці мови		
Тема 2.1. Слово та його значення	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Проілюструвати вільні і зв'язані значення слів конкретними прикладами.
Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Навести приклади міжмовних омонімів.
Тема 2.3. Лексико-семантична система мови	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Навести приклади екзотизмів і жаргонізмів.
Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Дібрати синонімічні лексеми до архаїзмів: аз, ректи, глава, глас, зигзиця, боян, єсть, врата, перст, десниця, уста, ланіти, длань, марець, дзигар, правотар, буй, гудець, вельми.
Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Навести приклади фразеологічних одиниць різного походження.
Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Визначити граматичні категорії: дошка, клас, небо; весна, весни, весні; книга, книги; мудрий, мудріший, наймудріший; читаю, читав, читатиму; писати, написати; робітники будують дім, дім будується робітниками; пишу, писав би, пиши!; малюю, малюєш, малює.
Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Пояснити способи вираження граматичних значень: поле, у полі, на полях; принциповий, більш принциповий, найбільш принциповий; читаю, буду читати, читай!; рись-самець, рись-самка; ходив, ходив би; веселий настрій викликає сміх, сміх викликає веселий настрій; він зробив, він зробив?; Ці слова, до речі, викликають сумнів. Ці слова сказані до речі.
Тема 2.8. Словосполучення й речення	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи.	Визначити типи синтаксичного зв'язку: весняний вітер, виконати завдання, діти співають, він відповідав, працювати швидко, зустрічати друзів, холодна вода, дати відповідь, готовий відповідати, уміння малювати, боятися грози, щирі вітання, вирішити негайно, дружня розмова, ліс стояв похмурий.
Тема 2.9. Типологічна класифікація мов	Виконання навчальних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання завдань самостійної роботи; поточна модульна робота.	Визначити, до якого типу належать такі мови: чукотська, турецька, українська, угорська, англійська, французька, казахська, польська, латинська, японська, китайська, в'єтнамська, тибетська, малайська, грузинська, коряцька, корейська, німецька.

Інформаційні джерела

Основні

1. Вступ до мовознавства : підруч. / [І. О. Голубовська, С. М. Лучканин, В. Ф. Чемес та ін.]; за ред. І. О. Голубовської. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
2. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підруч. 2-ге вид., стер. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 336 с.
3. Кійко Ю. Є., Агапій А. П., Мельник Ю. Й. Вступ до мовознавства : практикум. Чернівці : Чернівецький ун-т, 2021. 176 с.

4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підруч. 3-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 368 с.
5. Мигoliniнєц О. Ф. Вступ до мовознавства : практичнї завдання для студентів філологічного факультету. Ужгород, 2022. 76 с.
6. Назаренко О. М. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с.
7. Терехова Д. І. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Київ – Полтава : Полтавський літератор, 2012. 209 с.

Додаткові

1. Бацевич Ф. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підруч. Київ : Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
2. Бобух Н. М. Фраземи з антонімічними компонентами (на матеріалі поетичних текстів). *Лінгвістика*. 2021. № 2 (44). С. 77–84.
3. Бобух Н. М. Лексичні опозиції в поетичному ідіолекті В. Базилевського. *Лінгвістика*. 2022. № 1 (45). С. 54–62.
4. Бобух Н. «Ненависть і любов – неначе крила...» (опозиції в поетичному словнику Дмитра Павличка). *Культура слова*. 2023. № 98. С. 7–15.
5. Дрогомирецький П. П., Пена Л. І. Вступ до мовознавства : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2015. 102 с.
6. Іванишин Н. Я. Вступ до мовознавства : практикум. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2012. 122 с.
7. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. : у 2 ч. Київ : Видавничий дім «Ін Юре». Ч. І : Мова, її будова та функції в суспільстві. 2008. 168 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. 3-тє вид., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
9. Монжалеї Т. К. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2011. 183 с.
10. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : посіб. Вид. 2, випр. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Київ, Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.

Електронні ресурси

- www.litopys.org.ua
- www.mova.info
- www.pravopys.net

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

- Дистанційний курс «Вступ до мовознавства», який розміщено в програмній оболонці Moodle на платформі Центру дистанційного навчання ПУЕТ.
- Мультимедійні презентації лекцій у програмі Power Point.

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика оцінювання здобувачів вищої освіти. Роботи, здані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається з дозволу провідного викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

[Положення про організацію освітнього процесу](#)

[Положення про порядок та критерії оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти](#)

[Порядок ліквідації здобувачами вищої освіти академічної заборгованості](#)

[Положення про повторне навчання](#)

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в режимі онлайн.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, зокрема недопущення академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування під час поточного та підсумкового контролю. Списування під час контрольних робіт і поточних тестів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань у процесі заняття. У ПУЕТ діють:

[Кодекс честі студента](#)

[Положення про академічну доброчесність](#)

[Положення про запобігання випадків академічного плагіату](#)

Політика визнання результатів навчання визначена такими документами:

[Положення про порядок перезарахування результатів навчання, здобутих в іноземних та вітчизняних закладах освіти](#)

[Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти](#)

[Положення про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти; інфографіка](#) (розділ Освіта/Організація освітнього процесу/Неформальна освіта)

Політика вирішення конфліктних ситуацій:

[Положення про правила вирішення конфліктних ситуацій](#)

[Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю у формі екзамену уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції](#)

Політика підтримки учасників освітнього процесу:

[Психологічна служба](#)

[Студентський омбудсмен \(Уповноважений з прав студентів\) ПУЕТ](#)

[Уповноважений з прав корупції](#)

Безпека освітнього середовища: [Інформація про безпечність освітнього середовища ПУЕТ наведена у вкладці «Безпека життєдіяльності»](#)

Оцінювання

Підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни розраховується через поточне оцінювання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1.1-1.10): виконання навчальних завдань (12 балів), обговорення матеріалу занять (6 балів), виконання завдань самостійної роботи (6 балів), поточна модульна робота (6 балів).	30
Модуль 2 (теми 2.1-2.9): виконання навчальних завдань (12 балів), обговорення матеріалу занять (6 балів), виконання завдань самостійної роботи (6 балів), поточна модульна робота (6 балів).	30
Підсумковий контроль – екзамен	40
Разом	100

Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
Науково-дослідна	Участь у студентській олімпіаді, гуртку тощо	10

За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 10 балів. Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни